

Παντελής Πουλιόπουλος

Το Μακεδονικό ζήτημα και οι Κομμουνιστές

Γράφτηκε: Μάης 1940

Επανεκδόθηκε: Περιοδικό *Σπάρτακος* No. 30, 1991

Online Έκδοση: Ελληνικό Αρχείο Παντελή Πουλιόπουλου, Μάης 2003

Επιμέλεια: Δ. Πλάτανος και η Κ.Ε. της ΟΚΔΕ-Σπάρτακος

HTML Markup: Αντώνης Μεγρέμης για το *Αρχείο των Μαρξιστών στο Internet*, 2003

Διορθώσεις/Προσθήκες: Zdravko του αρχείου Μακεδονικής γλώσσας

I

Αδύνατη η συγκρότηση επαναστατικού προλεταριακού κόμματος στην Ελλάδα χωρίς την πάλη κατά του εθνικισμού γενικά και ειδικότερα στο μακεδονικό. Ο εθνικισμός του ΚΚΕ όχι μόνο ευκόλυνη την προδοτική πολιτική του της ταξικής συνεργασίας -«Λαϊκό Μέτωπο». (Το ίδιο αληθεύει και για το Αρχείο με τον προκλητικό σωβινισμό του στο μακεδονικό ζήτημα και με τη ντροπαλή λαϊκομετωπική του πολιτική). Ευκολύνει τη συνθηκολόγησή του στη Διχτατορία, θα εκδηλωθεί αναπότρεπτα και μέσα στον πόλεμο με σοσιαλπατριωτικές θέσεις και σ'άλλα πεδία, λ.χ. εθνικό ζήτημα Δωδεκανησίων, Κυπρίων.

Μας λείπουν εδώ τώρα τα ντοκουμέντα για την ιστορία της θεωρίας μας και της πολιτικής μας στο εθνικό γενικά. Σημειώνουμε από μνήμης μερικά.

Οι συζητήσεις στη γερμανική σοσιαλδημοκρατία (ιδίως στον αυstromαρξισμό, «*Ζήτημα εθνικοτήτων*» του **Μπάουερ**, απάντηση του **Κάουτσκι**) ήταν συνήθως για τη γενική θεωρία, τί καλείται έθνος κ.τ.τ. Ο Μπάουερ θεωρούσε για κριτήριο του έθνους τη γλώσσα, ο Κάουτσκι τα πολιτιστικά (Kultur) στοιχεία και τις κοινές ιστορικές περιπέτειες^[A]. Κοινή τους κατάληξη: ρεφόρμα ειρηνική μέσα στα όρια του τετελεσμένου γεγονότος των καταχρήσεων της εθνικής μπουρζουαζίας «μας». Η θεωρία του μπολσεβικισμού ξανάθεσε στη βάση του επαναστατικού μαρξισμού το ζήτημα για τις εθνικότητες της ρωσικής αυτοκρατορίας όπως για πρώτη φορά τότε θέσει ο Μαρξ για την Ιρλανδία. Οι συζητήσεις του Λένιν με τους «μπουντιστές» και με τη Ρόζα για το πολωνικό ζήτημα διαφώτισαν τη σωστή τοποθέτησή του και τα καθήκοντά μας στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης. Ο Στάλιν σε προσουρίτσα του υποστήριξε απόψεις καιροσκοπικές που τις χτύπησε τότε σαν τέτοιες ο Λένιν. Δεν κρατάμε δυστυχώς υπόψη μας ακριβή λεπτομερή στοιχεία της πολεμικής αυτής^[B], που έχει άλλωστε δευτερεύουσα ιστορική σημασία για το θέμα μας. Οι μπουντιστές^[Γ] και όλοι οι καιροσκόποι μέσα στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία υποστήριξαν αυstromαρξιστικές (ντροπαλού εθνικισμού και πατσιφισμού) απόψεις. Αυτή είναι η πρώτη τάση που πολεμήθηκε από τους Ρώσους μαρξιστές Λένιν, Τρότσκι. Μια δεύτερη ήταν η μηχανική συγκεντρωτική, που καταντούσε, στο όνομα του οικονομικού σοσιαλιστικού ιδεώδους της συγκεντρωτικά οργανωμένης μελλοντικής οικονομίας, να υπηρετεί τον τσαρισμό στο εθνικό ζήτημα (σ'αυτή την κατεύθυνση χτυπούσε η αντισταλινική πολεμική του Λένιν για το γεωργιακό εθνικό ζήτημα). Η τρίτη άποψη που ορθά πολεμήθηκε ήταν η άποψη της Ρόζας: Δεν μπορεί να υπάρξει εθνική απελευθέρωση των υποδουλωμένων εθνοτήτων κάτω από τον καπιταλισμό, και ειδικά της πολωνικής εθνότητας στην εποχή μας. Άρα μόνον σοσιαλιστικά επαναστατικά συνθήματα θα ρίξουμε σ'αυτές, όχι

και εθνικά.

Η πολιτική του μπολσεβικισμού για το εθνικό ολοκληρώθηκε στο 2ο και 3ο παγκόσμια Συνέδρια της Κ.Δ. με τις θέσεις για το αποικιακό ζήτημα πούναι ζήτημα εθνικό + αγροτικό. Γνωστή η θεμελιώδης θέση μας από τις σχετικές αποφάσεις. Δίνουμε μερικές διασαφήσεις που ίσως δεν είναι πρόχειρες στη μνήμη όλων:

1) Ο Λένιν απαντούσε πριν από τον πόλεμο στη Ρόζα: Δεν είναι, πρωτίστως, σωστό ότι είναι αδύνατη η απόκτηση ανεξάρτητης κρατικής ύπαρξης για τα υποδουλωμένα έθνη **κάτω από τον καπιταλισμό** πριν τη σοσιαλιστική επανάσταση. Λ.χ. όπως έγινε, έλεγε, με τη Νορβηγία κλπ. 'Αρα και στην Πολωνία κλπ

2) Φυσικά **οριστική και πραγματική** εθνική ελευθερία **μόνο** με τη σοσιαλιστική επανάσταση θα βρουν οι εθνικά καταπιεζόμενοι. Αλλά είναι λάθος να κρατούμε μηδενισμό πολιτικό απέναντι στα **εθνικά** επαναστατικά κινήματα και να μην επιδιώξουμε να τα κάνουμε βοηθητικά συμμαχικά στοιχεία του γενικού επαναστατικού κινήματος για την ανατροπή της καπιταλιστικής εξουσίας στον κόσμο.

3) Για την ηγεσία του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος (αγροτική πλειονοψηφία αποικιακών λαών, καθυστερημένες ή μη μικρές εθνότητες στην Ευρώπη) **σήμερα** θα παλαίσουν η **μπουρζουαζία** και το **νεογέννητο προλεταριάτο**. Η μπουρζουαζία κι αν υπερτερήσει στην αρχή (Ινδίες, Κίνα), τελικά, ακόμα και μέσα στην πορεία της εθνικοαπελευθερωτικής πάλης, θα συμβιβαστεί με τους καταπιεστές ή υποψήφιους αντίζηλους της καταπιεστές ξένους ιμπεριαλιστές. Γι'αυτό η πολιτική μας: Μαζί μ'όλο τον υποδουλωμένο λαό για την αυτοδιάθεση μέχρις αποχωρισμού -αλλά ανεξάρτητη πολιτική θέση κατά της προδότρας του εθνικο-επαναστατικού σκοπού μπουρζουαζίας- για την προλεταριακή εξουσία που **μόνη** είναι πλέρια εγγύηση για τη νίκη κατά του ξένου εθνικού ζυγού. Συνδυασμός πάλης για αποτίναξη **εθνικού** και **κοινωνικού** ζυγού. (Εδώ ο Λένιν και ο Τρότσκι αντιμετώπισαν τις καιροσκοπικές τάσεις του Ινδού κομμουνιστή δεξιού ηγέτη Ρόι στα συνέδρια της Κ.Δ., ιδίως στο 2ο και 3ο).

4) Τα καταστρεφτικά αποτελέσματα της σταλινικής πολιτικής στην Κίνα (1925-27, 1936-40) έχουν για κύρια πηγή το σταλινικό οπορτουνισμό στο εθνικό-αποικιακό: εγκατάλειψη της ανεξάρτητης θέσης του προλεταριάτου.

5) Η δυνατότητα του νεοπαγούς προλεταριάτου της καταπιεζόμενης εθνότητας στους αποικιακούς και τους καθυστερημένους μικρούς λαούς να διεκδικήσει την ηγεσία του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα στηρίζεται α) στο γενικό χαρακτήρα της εποχής, β) στη συνδρομή του προοδευμένου προλεταριάτου των μητροπόλεων, του προλεταριάτου των **καταπιεζόντων** εθνών.

6) Το επαναστατικό προλεταριάτο του καταπιεζόμενου έθνους υπερασπίζοντας το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης της καταπιεζόμενης εθνότητας εκπληρώνει έναν **όρο εκ των ουκ άνευ** α) για τη διεθνιστική διαπαιδαγώγηση των μαζών και τον τέλειο αποχωρισμό τους από την επίδραση της ιδεολογίας της κυρίαρχης τάξης, β) για την επιτυχία της σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης αύριο. Αγγλικό προλεταριάτο που δεν θα διεκδικήσει από τώρα την εθνική ελευθερία των Ιρλανδών δεν είναι σε θέση να διεκδικήσει επιτυχώς τη δική του κοινωνική απελευθέρωση από την αγγλική καπιταλιστική εξουσία -έλεγε ο Μαρξ στα μέσα του περασμένου αιώνα. Ανάμεσα στις εκμεταλλεζόμενες μάζες, προλετάρους και χωρικούς, της καταπιεζόμενης εθνότητας και στο προλεταριάτο του καταπιεζόμενου έθνους υπάρχουνε μοιραία και καλλιεργούνται συστηματικά από την κυρίαρχη τάξη αισθήματα δυσπιστίας, μίσους και γενικά αποξένωσης, εχθρότητας απέναντι στα ταξικά τους αδέρφια. Στοιχείο ομαδικής ψυχολογίας που εμποδίζει σοβαρότατα τη συνένωση όλων των εκμεταλλεζόμενων στην πάλη κατά του κοινού εθνικού και κοινωνικού εχθρού και δίχως άλλο θα εμποδίζει τη συναδέλφωσή

τους αύριο για τη σοσιαλιστική ανοικοδόμηση. Η δυσπιστία και η αποξένωση αυτή δεν **μπορούν αλλοιώτικα** να πολεμηθούν παρά **μόνο** αν ΑΠΟ ΤΩΡΑ ΠΕΙΣΘΕΙ το προλεταριάτο και η αγροτιά της καταπιεζόμενης εθνότητας ότι το προλεταριάτο της καταπιέζουσας εθνότητας είναι πραγματικά, όχι στα λόγια, **υπέρ της απελευθέρωσής τους, ότι από τώρα** ακόμα και ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ είναι έτοιμο αυτό το προλεταριάτο να αγωνιστεί μαζί τους για την εθνική αυτοδιάθεσή του **μέχρι και αυτού του κρατικού των αποχωρισμού**, αν τέτοια είναι η θέλησή τους.

Αυτή τη διεθνιστική ΕΜΠΡΑΧΤΗ διαπαιδαγώγηση έδωσε ο μπολσεβικισμός από τα χρόνια του τσάρου στις πολυάριθμες καταπιεζόμενες εθνότητες της ρωσικής αυτοκρατορίας και έτσι κατάκτησε την εμπιστοσύνη τους προς τη νέα κυρίαρχη τάξη -δηλαδή προς τη θεληματική τους ομοσπόνδως και αδελφική συνεργασία στο έργο της αποκεντρωτικής σοσιαλιστικής οικονομικής ανοικοδόμησης. Και είναι γνωστό πως αυτή η τελευταία έδωσε παράλληλα και την πιο μεγάλη πολιτιστική αυτονομία που μπόρεσε ποτέ να φανταστεί ως τώρα οποιοσδήποτε αστός ή σοσιαλδημοκράτης θεωρητικός του εθνικού ζητήματος. Η σταλινική απολυταρχία καταργεί αυτή την προϋπόθεση σήμερα και ετοιμάζει νέες φοβερές χωριστικές εκρήξεις για μεγάλο κίνδυνο του ό,τι απομένει από τις κατακτήσεις του Οχτώβρη (Ουκρανία σήμερα!).

II

Για το μακεδονικό οι διάφορες απόψεις το ιστορικό και εθνολογικό ^{III} ζήτημα είναι γενικά, καλά εκτεθειμένο από τους σ.Λ., Τ. και Κρ. Ιδίως οι άμεσες διεκδικήσεις πούχει στο τέλος η εισήγηση των σ.Λ. και Τ. συνοψίζουνε πολύ σωστά τη θέση μας. Τα τελικά γενικά συνθήματά τους μονάχα είναι αφηρημένα και άρα δεν έχουν το ουσιώδες χαρακτηριστικό των κομμουνιστικών συνθημάτων, τη **συγκεκριμένη μορφή** και την **άμεση κατανοητότητά τους από τις πλατειές μάζες**:

1) «Αυτοδιάθεση της μακεδονικής εθνότητας μέχρι και του αποχωρισμού της» (του κρατικού δηλαδή).
2) «Βαλκανική Ομοσπονδία Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών». Αυτά πρέπει να είναι τα συνθήματά μας τα γενικά είναι όμως ανακριβές ότι η θέση του Αρχαιομαρξισμού και του ΚΚΕ είναι «μπουντιστική» ή «αυστρομαρξιστική». Τα δύο αυτά κόμματα (το Αρχείο πάντοτε, το ΚΚΕ από το 1932 κ' έπειτα) **δεν διεκδικήσανε με έμπραχτο τρόπο ούτε μια (αριθμ. 1) απαίτηση άμεση των Μακεδόνων. Αγνοούν απλά και καθαρά την ύπαρξή τους και λένε ότι η ελληνική μπουρζουαζία καθάρισε το ζήτημα** με το διπλό εξεθνιστικό τους εξανδραποδισμό στη Μακεδονία, δηλαδή την **ελληνοβουλγαρική «εκουσία» ανταλλαγή και την ελληνοτουρκική ανταλλαγή**. Είναι λοιπόν εκεί πάνω κόμματα-πραχτορεία του ελληνικού εθνικισμού, στην κυριολεξία. Πότε σταλινικός βουλευτής μίλησε για ένα (αριθμ. 1), έστω επουσιώδες, άμεσο ζήτημα Μακεδόνων στη Βουλή; Και μέσα σ'όλες τις τραγωγίες που αποτελούν το λεγόμενο «φρούριο της Ακροναπλίας» η **τραγικότερη** είναι να υπάρχουν **Μακεδόνες** κλεισμένοι εδώ ως **οπαδοί του σταλινισμού**. Υπάρχει κ' ένας αρχείος του τραγικότατου αυτού είδους, μαθαίνουμε.

Στην κριτική που οι σ. Λ. και Τ. κάνουνε στο παλιό σύνθημα του ΚΚΕ (1924-1926) χρειάζονται διευκρινίσεις και συμπληρώσεις για ν'αποφύγουμε λάθη που δεν έχουν ίσως ιστορική μόνο σημασία: Σωστό πως το σύνθημα: «Ενιαία και Ανεξάρτητη Μακεδονία - Ενιαία και ανεξάρτητη Θράκη» της 7ης Βαλκανικής Συνδιάσκεψης και του Έκτακτου Συνεδρίου του ΚΚΕ του 1924 ήταν «ανεδαφικό».

1) Θρακική εθνότητα δεν υπάρχει. Η ανάμιξη Τούρκων και Ελλήνων (βούλγαροι πολύ μικρή μειοψηφία εκεί ανέκαθεν) δεν βάζει σήμερα το εθνικό ζήτημα εκεί πέρα με τη μορφή αυτή («θρακικό έθνος», όπως στον καιρό της δωρικής καθόδου) -φανερό το πράμα.

2) Όμοια, το σύνθημα αυτό τοποθετεί το μακεδονικό ζήτημα σαν **εδαφικό** και όχι σαν εθνικό που είναι. Γεωγραφικά Μακεδονία είναι μια έκταση που εύλογα δημιουργεί σύγχυση ανάμεσα στους

Βούλγαρους εθνικιστές «αυτονομιστές» και στους διεκδικητές της απελευθέρωσης της μακεδονικής εθνότητας. Αυτή η εθνότητα είναι συμπαγής σε ορισμένο μόνο τμήμα της γεωγραφικής ενότητας που λέγεται «Μακεδονία». Φυσικά (κ' εδώ η ανάλυση της εισήγησης Λ.-Τ. είναι ικανοποιητικότερη) η πολιτική η επαναστατική δεν αντικρύζει στατιστικά-συνοριακά το πράγμα, όπως κάνουν οι εθνολογικοί και «σοσιαλιστικοί» λακέδες των βαλκανικών μπουρζουαζιών, αλλά δυναμικά-επαναστατικά, κι αφήνει μετά την επανάσταση τον καθορισμό των ελεύθερων εθνικών περιοχών στην **πραγματικά** ελεύθερη θέληση των ενδιαφερομένων αδελφωμένων λαών. Αλλά η σύγχυση που χύνει στις μάζες καταπιέζουσας και καταπιεζομένης εθνικότητας η κακή διατύπωση των συνθημάτων μας μπορεί να **εμποδίσει** αντί να βοηθήσει τους σκοπούς της διεθνιστικής πολιτικής μας. Και πράγματι τους βοήθησε: Με τί καταπληκτική ευκολία οι Έλληνες προλετάριοι δέχτηκαν τη νέα **υπερσωβινιστική** πολιτική του ΚΚΕ που διαδέχτηκε το εσφαλμένο εκείνο σύνθημα! Τί φοβερό χάος δημιουργήθηκε μέσα στα κεφάλια όλων των αγωνιστών και πόσο αυτό εμποδίζει και θα εμποδίσει ακόμα τη διεθνιστική διαπαιδαγώγησή τους από το Κόμμα μας!

Αλλά το λάθος των συνθημάτων εκείνων δεν είναι ούτε η Θράκη (που σαν ψωραλέα έλειψε απ'όλα τα ντοκουμέντα του ΚΚΕ ακόμα και από την 1η Δεκεμβρίου 1924 -τόσο η δύναμη της πραγματικότητας ήταν ακατανίκητη!) ούτε η «ανεδαφική» εδαφικότητα της διατύπωσης του μακεδονικού συνθήματος. Τα συνθήματα εκείνα ήταν **καιροσκοπία καθαρή και μάλιστα του πιο πρωτότυπου τυχодиωκτικού είδους**. Για όσους δεν έχουν υπόψη τις αναλύσεις της πρώτης αριστερής αντιπολιτευτικής ομάδας του ΚΚΕ και αργότερα του «Σπάρτακου» πάνω σ'αυτό το σπουδαιότατο ζήτημα θα προστεθούν μερικά εδώ.

Μετά την πρώτη βουλγαρική ήττα (1923) και τη δεύτερη (1924), και μετά τη μεγάλη γερμανική ήττα του 1923 (φθινόπωρο), η σταλινική γραφειοκρατία που τότε άρχιζε να στερεώνεται και να υπονομεύει σοβαρά τη Διεθνή [περίοδο ζηνοβιφικο-σταλινικού τυχодиωχτισμού (1924-26)] έρριξε στο κέντρο της ευρωπαϊκής πολιτικής της τις εθνικές εξεγέρσεις (Ράντις, Σλοβάκοι, Τσέχοι, Ουκρανοί, Μακεδόνες κλπ.). Ο εισηγητής Μανουίλσκυ στο 5ο Συνέδριο (1924) έλεγε: Η μπόμπα που βάζουμε για την επιτυχία της επανάστασης στην Ευρώπη είναι τώρα: οι εθνικές εξεγέρσεις. Κεντρικό ζήτημα που επισκίασε όλα τα άλλα στο 5ο παγκόσμιο Συνέδριο ήταν το εθνικό. Τότε υποχρεώθηκε και το ΚΚΕ να βάλει το μακεδονικό στο κέντρο της πολιτικής του γιατί -δήλωναν ο Δημήτρωφ και ο Κολλάρωφ στη Μόσχα- *«μόνον έτσι θα κατακτήσουμε τους κομιτατζήδες στη συμμαχία μ'εμάς για την κατάληψη της εξουσίας στη Βουλγαρία. Το ΚΚΕ πρέπει να είναι έτοιμο σε κάθε θυσία για τη βουλγαρική επανάσταση, δηλαδή για τη βαλκανική επανάσταση»*. Αφού χαντάκωσαν οι οπορτουνιστές ηγέτες του βουλγαρικού Κ.Κ. το κίνημα, έπεσαν στην τυχодиωχτική αυταπάτη όταν πίστεψαν πως, αφού με τη δύναμη προλεταριάτου και χωρικών δεν κατακτήσανε την εξουσία, θα την καταχτούσαν με το συμβόλαιο πολιτικής συμμαχίας που υπογράψανε το Μάη του 1924 στη Βιέννη με τους Αλεξαντρώφ και Πρωτογκέρωφ^[A]. Σε 6 μήνες μόνο κατέρρευσε η σκιώδης εκείνη συμμαχία για ν'αποδείξει την απέραντη τύφλα της βουλγαρικής κομματικής -σταλινικής υπό κατασκευήν- διοίκησης Κολλάρωφ-Δημήτρωφ. Δολοφονήθηκε ο Αλεξαντρώφ, ύστερα ο Πρωτογκέρωφ, και οι Μακεδόνες κομιτατζήδες, αφού ξανάπαιξαν μια φορά ακόμα τον αιμοσταγή ρόλο τους σε βάρος των εργατών και χωρικών κομμουνιστών της Βουλγαρίας (σφαγές μετά το πούτς Σβετά-Νεντέλια^[E], Απρίλης 1925), έπεσαν με τη σειρά τους θύματα της «αιώνιας φιλίας» σερβικής και βουλγαρικής μπουρζουαζίας. Το μακεδονικό κίνημα σαν ιδιαίτερη επαναστατική οργάνωση τέθηκε εκτός νόμου και μέσα στη Βουλγαρία.

Σύμφωνα με τη λογική της πολιτικής εκείνης καιροσκοπίας απέναντι του Μακεδονικού Κομιτάτου, το σύνθημά μας δεν έπρεπε σαφώς να εκφράζει τη θέση αρχής μας (principielle) απέναντι στο **εθνικό-μακεδονικό** ζήτημα, αλλά έπρεπε να ζητάει τη Μακεδονία ανεξάρτητη (και τη Θράκη). Και νά γιατί, μόλις η εξτρεμιστικο-ζηνοβιφική φάση της ανερχόμενης σταλινικής γραφειοκρατίας ακολουθήθηκε από την καιροσκοπικο-μπουχαρινική της ύστερ'απ'την οριστική καταβαράθρωση του βαλκανικού

κινήματος, ο **Μπατουλέσκου**, αντιπρόσωπος της Διεθνούς, στάλθηκε στην Ελλάδα για να πει ξαφνικά... «αποσύρατε το σύνθημα» την ώρα που η Κ.Ε. του Κόμματος όφειλε επί δικαστηρίου να υπερασπίσει δημόσια την υπόθεση πια του προλεταριακού διεθνισμού και την ίδια την τιμή του Κόμματος. Και έσωσε τότε η Κ.Ε. με τη στάση της την τιμή του αγωνιζόμενου προλεταριάτου και του ΚΚΕ^[Z] στέλνοντας στο διάβολο το γελοίο εκείνο παραγγελιοδόχο του Στάλιν, αλλά η «μπόμπα» του Μανουίλσκυ είχε αποδειχτεί μπόμπα όχι στα θεμέλια του ευρωπαϊκού καπιταλισμού αλλά του ευρωπαϊκού κομμουνισμού. Πράγματι μέσα σ'ένα χρόνο όλη η περί εθνικού πύρινη φιλολογία του 1924 είχε μεταφερθεί στα θλιβερά αρχεία της σταλινιζόμενης Διεθνούς.

Στο 3ο Συνέδριο του ΚΚΕ (Μάρτης 1927) ο σταλινικός αντιπρόσωπος της Κ.Δ. **Ρέμμελε** (αφού κατατρόπωσε τότε με τη συκοφαντία τον τροτσκισμό και την πρώτη αντιπολιτευτική ομάδα του ΚΚΕ, κατάντησε ύστερα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης του Τουρκεστάν και τέλος στο εκτελεστικό απόσπασμα) απέσυρε ουσιαστικά το σύνθημα. Τυπικά όμως το υποστήριξε απέναντι στην αντιπολίτευσή μας μόνο για λόγους εσωτερικού γοήτρου της γραφειοκρατίας, εκμεταλλευόμενος τη γενική πίστη του Κόμματος στη Διεθνή του Λένιν και την άγνοιά του για το μόλις τότε εξερχόμενο από τα ρωσικά όρια αριστερό αντιπολιτευτικό κίνημα.

III

1. Όποιος αρνείται την ύπαρξη, αλύτου ως τώρα, ενός **εθνικού μακεδονικού ζητήματος** στην ελληνική, βουλγαρική, σερβική Μακεδονία είναι **δίχως άλλο** λακές της μπουρζουαζίας.
2. Όποιος αρνείται το ιστορικό απελευθερωτικό κίνημα των Μακεδόνων, αυτός ή είναι αμαθής και τότε πρέπει να μάθει την ιστορία του κινήματος αυτού και των εθνικών του ηρώων ή είναι πάλι λακές μιας από τις τρεις καταπιέζουσες μπουρζουαζίες.
3. Το κίνημα αυτό έχει πνιγεί ως τώρα στο αίμα και στην προδοσία ή έχει πάθει μια καταστρεφτική για τα συμφέροντα των Μακεδόνων εργατών και χωρικών εκμετάλλευση από τη (βουλγαρική ιδίως) βαλκανική μπουρζουαζία.
4. Το κίνημα αυτό μπορεί να ξαναβρεί μια νέα ανάπτυξη κάτω από ευνοϊκές νέες ιστορικές συνθήκες - κοινωνικές, οικονομικές (εκμετάλλευση άγρια των εργαζομένων μακεδονικών μαζών από τις καταχτητικές εθνικές μπουρζουαζίες, ζητήματα αγροτικής ιδιοκτησίας κλπ.), πολιτικές (εσωτερικές κρίσεις στα βαλκανικά κράτη, πόλεμος) και πολιτιστικές συνθήκες.
5. Όποιος αρνείται αυτή τη δυνατότητα είναι τυφλός ή εθελοτυφλεί, αν δεν είναι λακές των εθνικιστών εξανδραποδιστών του πολυπαθούς μακεδονικού λαού.
6. Οι κομμουνιστές δεν αναλαμβάνουν να «δημιουργήσουν» εθνικά κινήματα εκεί όπου τέτοια δεν υπάρχουν, έργο χμαιοικό. Υποστηρίζουν τέτοια κινήματα όπου εκδηλώνονται.
7. Οι κομμουνιστές μπροστά σ'ένα νικημένο ή προδομένο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα ή μπροστά σε εξεθνιστικές, εξανδραποδιστικές ενέργειες της εθνικής τους μπουρζουαζίας δεν κλείνουν τα μάτια και δεν γίνονται λάτρεις του «τετελεσμένου γεγονότος». Δεν θ'αρνηθούνε την πραγματικότητα της εθνικής καταπίεσης μιας εθνότητας και τον **πόθο** της (που υπάρχει στην καρδιά και στο μυαλό κάθε Μακεδόνα εργαζομένου) ν'αποτινάξει μια μέρα τον εθνικό ζυγό. Οι κομμουνιστές κάνουν δικούς τους τους απελευθερωτικούς αυτούς πόθους του μακεδονικού λαού και διακηρύττουν δυνατά από τώρα το δικαίωμά του να αυτοδιατεθεί μέχρι και του κρατικού αποχωρισμού του, αν τέτοια είναι η θέλησή του. Υπερασπίζονται κάθε μέρα κάθε άμεση εθνική του διεκδίκηση, οικονομική, πολιτική, πολιτιστική, και έτσι ετοιμάζουν από τώρα την αυριανή επαναστατική συμμαχία του κοινωνικού επαναστατικού

κινήματος του προλεταριάτου με το εθνικό επαναστατικό κίνημα των Μακεδόνων κατά του κοινού εχθρού της βαλκανικής μπουρζουαζίας.

Παντελής Πουλιόπουλος

Ακροναυπλία, Μάης 1940

Σημειώσεις

[1] Στατιστικά και εθνολογικά στοιχεία βλέπε στο «Δελτίο Συζήτησης της ΕΟΚΔΕ και ΚΔΕΕ» Νο 1 Φλεβάρης 1940, στα άρθρα για το μακεδονικό των σ. Λ., Τ. και Κρ. Τα τετράδια του σ. Μακεδόνα που μιλήσουμε γι'αυτά ιδιαίτερω, έχουν μερικά ιστορικά στοιχεία για τους ματοβαμένους επαναστατικούς αγώνες των Μακεδόνων και για τους εθνικούς ήρωες που λάτρεψε ο λαός αυτός στην πολύπαθη πρόσφατη ιστορία του.

[A] Ο Πουλιόπουλος εδώ, προφανώς γράφοντας από μνήμης, αντιστρέφει τις αντίστοιχες θέσεις: Στη σύνθετη θεωρία του, ο Otto Bauer προτείνει για ορισμό: *«Το έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με μια κοινότητα πεπρωμένου μέσα από μια κοινότητα χαρακτήρα»*. Στο πλαίσιο αυτό -που εδώ το παρουσιάζουμε σχηματικά-, την κοινή γλώσσα την θεωρεί σαν *«το μέσον με το οποίο δρα η κοινή κουλτούρα, το εργαλείο με το οποίο η πολιτιστική κοινότητα δημιουργήθηκε και με το οποίο διατηρείται, σαν εξωτερική ρύθμιση της μορφής της κοινωνικής συνεργασίας των ατόμων που αποτελούν μια κοινότητα και που την αναδημιουργούν ακατάπαυστα»*, έστω και αν πρέπει κανείς να πάρει υπόψη του ότι *«η γλώσσα δεν είναι μόνο μέσον της μετάδοσης των πολιτιστικών αγαθών, αλλά και αποτελεί από μόνη της ένα πολιτιστικό αγαθό»* (Otto Bauer *«Το ζήτημα των εθνοτήτων και η σοσιαλδημοκρατία»*). Στο σημείο αυτό είναι που επικεντρώνεται και μια από τις κριτικές του Karl Kautsky: *«Δεν καταλαβαίνουμε γιατί ο Μπάουερ αρνείται να αναγνωρίσει το δεσμό, ή ακριβέστερα τον πιο γερό από όλους τους δεσμούς που συγκροτούν την ενότητα του έθνους και που είναι προφανής: Τη γλώσσα. (...) Ο ισχυρός ρόλος της γλώσσας στην κοινωνική ζωή μπορεί να μας κάνει να καταλάβουμε ως ένα μεγάλο σημείο τη δύναμη του εθνικού αισθήματος. Αντίθετα, η κοινότητα του εθνικού χαρακτήρα, για την οποία κανείς δεν ξέρει καλά με τί μοιάζει και η οποία στην πράξη δεν επηρεάζει αισθητά τη συλλογική μας ζωή, δεν μας εξηγεί τίποτα. (...) Δεν είναι παρά μόνο αν πάρουμε υπόψη μας τη σημασία της γλώσσας για το κράτος που μπορούμε να καταλάβουμε πλήρως την ισχύ της αρχής των εθνοτήτων στη σύγχρονη πολιτική»*. (Karl Kautsky *«Εθνικότητα και διεθνικότητα»* άρθρο κριτικής στον Bauer). [Σημείωση Δ.Πλάτανου].

[B] Η αδυναμία πρόσβασης στα στοιχεία οδηγεί το συγγραφέα σε πρόχειρη περιγραφή μιας αντίθεσης ουσίας, που όμως δεν πήρε τη μορφή πολεμικής: Η περίφημη μπροσουρίτσα του Στάλιν γράφτηκε από τον ίδιο κάτω από την προτροπή του Λένιν (αλλά όχι και κάτω από την καθοδήγησή του, όπως το παρουσίασε ο Τρότσκι -βλ. «Στάλιν») στο πλαίσιο μιας καμπάνιας εκλαϊκευσης των θέσεων των μπολσεβίκων και αντίκρουσης των μπουντιστών και των αυστρομαρξιστών (βλ. Georges Haupt και Michael Lowy *«Οι μαρξιστές και το εθνικό ζήτημα, 1848-1914»*). Αλλά ενώ ο Λένιν περιμένει ένα *«μεγάλο άρθρο»* από το *«θαυμάσιο Γεωργιανό»*, όταν αυτό δημοσιεύεται δεν το αναφέρει σε κανένα από τα πολλά του κείμενα για το εθνικό, εκτός από μία γρήγορη παραπομπή σε ένα άρθρο του της 28-12-1913. Ο λόγος είναι προφανώς ότι είτε το βρίσκει σαν ένα γρήγορο προπαγανδιστικό κείμενο, είτε -που είναι και το πιθανότερο- ότι έχει εν δυνάμει ή και πραγματικές διαφωνίες μαζί του: Διαφωνίες αντίληψης και μεθόδου. Π.χ. -όπως παρατηρεί ο Michael Lowy- ο εννοιολογικός δογματισμός του Στάλιν περνάει το έθνος από ένα πραγματικό ιδεολογικό κρεβάτι του Προκρούστη. Ή ακόμα η κριτική της απλής πολιτιστικής αναγωγής του έθνους (Bund) οδηγείται από το Στάλιν ως τήνάρνηση της δυνατότητας εξωεδαφικής συνένωσης των εθνοτήτων σαν *«ουτοπική»* και *«αδιανόητη»* (π.χ. Γερμανοί

της Βαλτικής και του Καυκάσου), σε πλήρη αντίθεση με τη λενινιστική «ελευθερία κάθε συνάθροισης, ακόμα και της συνάθροισης οποιωνδήποτε κοινοτήτων της οποιασδήποτε εθνότητας μέσα σε ένα δεδομένο κράτος» (άσχετα αν η εθνότητα είναι διασκορπισμένη σε διάφορα σημεία της χώρας ή και του κόσμου, π.χ. ακριβώς... οι Γερμανοί της Βαλτικής και του Καυκάσου). Ή τέλος -ακόμα πιο χαρακτηριστικά- η άρνηση του Στάλιν να ξεχωρίσει ουσιαστικά τον καταπιεστικό τσαρικό μεγαλωρώσικο εθνικισμό από τον εθνικισμό των καταπιεσμένων εθνών βρίσκεται στον αντίποδα του Λένιν για τον οποίο η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί πραγματικό leitmotiv. Όπως και νάναι το θέμα αυτό, είναι γεγονός ότι ο Πουλιόπουλος γράφει το κείμενό του κάτω από το φως της μετέπειτα εμπειρίας, όταν το εθνικό ζήτημα υπήρξε η τελευταία μάχη του Λένιν ενάντια ακριβώς στο Στάλιν. (Βλ. «Η τελευταία μάχη του Λένιν», του Μοσέ Λεβίν). [Σημείωση Δ.Πλάτανου].

[Γ] Μπουντιστές (Bund: Γενική Ένωση Εβραίων Εργατών της Ρωσίας, της Λιθουανίας και της Πολωνίας): Εργατική οργάνωση της σοσιαλδημοκρατίας που πρέσβευε την πολιτιστική ιδιομορφία με βάση την οποία δικαιολογούσε την ξεχωριστή οργάνωση των εργατών των διαφόρων εθνότητων. Οι μπουντιστές βρήκαν ένα θεωρητικό στήριγμα στον αυστρομαρξισμό (Karl Renner και, κυρίως, Otto Bauer), οι οποίοι -θέλοντας να απαντήσουν στα προβλήματα που έθετε κυρίως η Αυστρο-ουγγρική αυτοκρατορία- επεξεργάστηκαν μια θεωρία για το εθνικό ζήτημα που περιστράφηκε γύρω από τα πολιτιστικά στοιχεία και που κατέληγε στην υιοθέτηση πολιτιστικής αυτονομίας για τις εθνότητες μέσα στα πλαίσια ενιαίου κράτους και άσχετα από εδαφικές οριοθετήσεις. [Σημείωση Δ.Πλάτανου].

[Δ] Τοντόρ Αλεξαντρόφ και Αλεξαντάρ Πρωτογκέροφ: Μετά τη συνθήκη του Νεϊγύ 27/11/1919 ανασυγκροτούν την εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΜΕΟ) για την υπεράσπιση της βουλγαρικής μειονότητας στη Μακεδονία. Στη συνέχεια την αυτονόμηση της ελληνικής και σερβικής Μακεδονίας, σαν μεταβατικό σχέδιο για την ένωση με τη Βουλγαρία. Το 1921 με τη βοήθεια στρατιωτικών κάνουν πραξικόπημα, σκοτώνουν τον Αλεξαντάρ Σταμπολίνσκυ, αρχηγό του αγροτικού κόμματος, και τον Γιουρούκωφ, ιδρυτή της «Φεντεραλιστικής Μακεδονικής Οργάνωσης». Υποστηρίζουν τη δικτατορική κυβέρνηση του Τσεγκώφ και μαζί με τους στρατιωτικούς πνίγουν στο αίμα την εργατοαγροτική εξέγερση της 12ης Σεπτεμβρίου 1923. Το 1924, αφού διαφωνεί με την κυβερνητική πολιτική, ο Αλεξαντρόφ υπογράφει συμφωνία με την Γ' Διεθνή ως εκπρόσωπος της εσωτερικής ΜΕΟ ότι θα συνεργαστεί με το ΚΚ Βουλγαρίας, για να ανατρέψουν την καπιταλιστική κυβέρνηση! Επειδή αυτή η συμφωνία δεν απηχούσε τις απόψεις των άλλων κομιτατζήδων, εξαναγκάζεται να αποσύρει την υπογραφή του από το σύμφωνο και εν συνεχεία δολοφονείται. [Σημείωση Δ.Πλάτανου, τα μικρά ονόματα από τον Zdravko]

Η Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση είναι η σημαντικότερη εθνικο-απελευθερωτική οργάνωση του Σλαβικού πληθισμού της Μακεδονίας ενάντια στους Τούρκους και ιδρύθηκε το 1893. Η Μακεδονική ιστοριογραφία επιμένει ότι οι ηγέτες της ΜΕΟ είχαν εθνικά Μακεδονικά αισθήματα, αλλά σύμφωνα με ιστορικά ντοκουμέντα είναι ξεκάθαρο ότι είχαν εθνικά Βουλγαρικά αισθήματα (χωρίς να σημαίνει ότι ο Σλαβικός πληθυσμός τα μοιραζόταν). Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, οι Αλεξαντρόφ και Πρωτογκέροφ επανίδρυσαν τη ΜΕΟ σαν μία καθαρά δεξιά οργάνωση (η αρχική ΜΕΟ δεν ήταν δεξιά, ενώ είχε πολλά αριστερά μέλη). Επειδή ο Μακεδονικός πληθυσμός προσκείταν στη ΜΕΟ (ένας από τους λόγους ήταν η επιρροή που είχε ανάμεσα στους Μακεδόνες το όνομα της οργάνωσης), η Κομιντέρν ήθελε να φέρει τη ΜΕΟ υπό την επιρροή της. Επεδίωκε να ενώσει όλους τους Μακεδόνες επαναστάτες, συμπεριλαμβανομένης και της ΜΕΟ του Αλεξαντρόφ, αλλά ο Αλέξαντρόφ (μετά από ισχυρή αντίσταση των Βουλγάρων και άλλων ηγετικών μελών της ΜΕΟ) απέρριψε την ιδέα. Έτσι η υποστηριζόμενη από την Κομιντέρν οργάνωση ιδρύθηκε χωρίς τη δεξιά πτέρυγα της ΜΕΟ, ονομαζόμενη ΜΕΟ (Ενωμένη). [Σημείωση του Zdravko]

[Ε] Το Κομμουνιστικό Κόμμα Βουλγαρίας ανατίναξε την Αγία Κυριακή, εκκλησία όπου πίστευαν ότι

θα ευρίσκοντο κορυφαία στελέχη της κυβέρνησης Τσαγκώφ. Το πραξικόπημα απέτυχε και εξαπολύθηκε άγρια επίθεση και σφαγές εναντίον των αγροτών και εργατών οπαδών του Κομμουνιστικού Κόμματος. [Σημείωση Δ.Πλάτανου]

[\[Z\]](#) Στις 24 Αυγούστου 1925, ο Π.Πουλιόπουλος, μαζί με άλλους 23 συντρόφους του, οδηγείται στο δικαστήριο ως κατηγορούμενος για απόπειρα «*απόσπασης της Μακεδονίας και Θράκης*». Η εκπληκτική 5ωρη απολογία του έμεινε ιστορική. Η δίκη αναβάλλεται. Στις 22 Φεβρουαρίου 1926, συνεχίστηκε η δίκη των «αυτονομιστών» όπως τους αποκαλούσαν. Το δικαστήριο έπαυσε τη δίκη και τη δίωξη, αλλά αντί να αφεθούν ελεύθεροι οδηγήθηκαν εξορία στην Ανάφη, την Αμοργό και τη Φολέγανδρο. [Σημείωση Δ.Πλάτανου].